

SERVIU EL SENYOR AMB ALEGRIA

L'estrella de Betlem és un estel en la fosca nit

«L'estrella de Betlem és un estel en la fosca nit, també encara avui». Així ho va dir santa Teresa Beneta de la Creu, Edith Stein, jueva d'origen, convertida al cristianisme, filòsofa, monja carmelita descalça, jove màrtir al camp d'extermini d'Auschwitz el 9 d'agost de l'any 1942.

En efecte, «també encara avui» és fosca nit per a molts germans i germanes nostres. Hi ha guerra a Israel i Palestina, a Ucraïna i a molts altres llocs del món, que fa que siguem com en una «tercera guerra mundial a pedaços», com diu el papa Francesc. En altres llocs creix la xenofòbia i el terrorisme. La fam continua essent gravíssima a molts països del nostre món en ple segle XXI. Només uns pocs es beneficien de l'anomenada globalització en els camps tecnològic, econòmic i financer. Sembla com si una mena de fatalisme ho impregnés tot i s'escolés per tot arreu com els virus informàtics que es difonen acceleradament per la xarxa d'internet: «ves... —se sent dir— no podem fer-hi res en contra...»

En aquesta situació arriba novament el Nadal i heus ací que com Església no perdem la memòria i tornem a recordar el naixement del Diví Infant de l'establa de Betlem, petit, vulnerable, nu. I nu acabarà a la creu el Fill de Déu quan sigui rebutjat en oferir-nos l'amor sense mida de Déu Pare. Mai cap dels nostres fracassos no serà tan dramàtic com el seu. Podem, per tant, afrontar amb esperança els fracassos del nostre món perquè el mateix Salvador va recórrer aquest mateix camí abans que nosaltres. I el va recórrer amb la paradoxal força de defugir de tornar mal per mal. Aquesta és la meravellosa llibertat del Totpoderós que

venç la violència amb el bé i ens obre així el camí per a l'inefable do de la vida eterna.

Per tant... direm encara que «no hi ha res a fer»? Almenys sí que podem col·laborar humilment amb el Senyor —que confia més en nosaltres que nosaltres mateixos!— en una missió molt discreta, com a Ell li agrada: amb la seva gràcia, sembrar ja allà on som aquelles llavors de pau que prencien la vida per sempre. Déu és l'únic que les

farà créixer, no pas les nostres impacients eficàcies.

Perquè ens estima, el Diví Infant ens visita novament en aquest Nadal de l'any 2023, per il·luminar-nos com l'estrella de Betlem, a tots nosaltres, i sobretot als qui viuen «en la fosca nit, també encara avui».

† **Sergí Gordo Rodríguez**
Bisbe de Tortosa

APUNTS PER A L'ANÀLISI

Longevitat indefinida: somni o malson? (i III)

La hipòtesi d'una longevitat indefinida obre, però, molts interrogants de caràcter social, polític i econòmic. Hom es pregunta: No hi haurà massa gent en el món? Els dictadors també viuran eternament? Quin nombre d'éssers humans pot suportar el planeta? Continuarem procreant? Si és així, haurem de colonitzar altres planetes?

Segons els transhumanistes, l'evolució anirà més veloç del que imaginem,

perquè emprarem les teràpies gèniques, modificant el patrimoni genètic de les persones que són ja vives més que esperant que varïi al fil de les generacions. Respecte l'avorrimient que podria derivar-se d'una longevitat sense fi, Aubrey De Grey respon que el nostre cervell és plàstic, que canvia al llarg del temps, que hom estima la novetat, el canvi i la transformació. En aquest sentit, es podrien viure moltes vides dins d'una llar-

ga vida, es podria aprendre i desaprendre una i altra vegada. La fossilització de l'esperit és, segons ell, un efecte de l'edat i, per tant, també desapareixeria.

A parer nostre, la dilatació de la longevitat tindrà conseqüències en tots els nivells: socials, culturals, econòmics, educatius, demogràfics, també espirituals i religiosos, però no canviarà el fet fonamental de què l'existència és limitada. Deixar de ser-hi no és agradable per al

qui gaudeix d'una vida plena en aquest món, però ser-hi permanentment pot arribar a ser un drama per al qui pateix una existència de misèria. L'ombra de la mort que s'albira en el futur causa angonya, desconcert, fins i tot, indignació; però la idea d'una existència indefinida, en el temps, suscita perplexitat, estupefacció, fins i tot, fatiga.

Francesc Torralba
Doctor en Teologia

SERVID AL SEÑOR CON ALEGRÍA

La estrella de Belén es una estrella en la noche oscura

«La estrella de Belén es una estrella en la noche oscura, todavía hoy». Así lo dijo santa Teresa Benedicta de la Cruz, Edith Stein, judía de origen, convertida al cristianismo, filósofa, monja carmelita descalza, joven mártir en el campo de exterminio de Auschwitz el 9 de agosto del año 1942.

En efecto, «todavía hoy» es noche oscura para muchos hermanos y hermanas nuestros. Hay guerra en Israel y Palestina, en Ucrania y en otros muchos lugares del mundo, que hace que nos encontremos en una «tercera guerra mundial a pedazos», como dice el papa Francisco. En otros lugares crece la xenofobia y el terrorismo. El hambre continúa siendo gravísimo en muchos países de nuestro mundo en pleno siglo XXI. Solo unos pocos se benefician de la llamada globalización en los campos tecnológico, económico y financiero. Parece como si un tipo de fatalismo lo impregnara todo y fluyera por doquier como los virus informáticos que se difunden aceleradamente por la red de internet: «fijate... —se oye decir— no podemos hacer nada en contra...»

En esta situación llega nuevamente la Navidad y he aquí que como Iglesia no perdemos la memoria y volvemos a recordar el nacimiento del Niño Dios en el establo de Belén, pequeño, vulnerable, desnudo. Y desnudo acabará en la cruz el Hijo de Dios cuando sea rechazado al ofrecernos el amor sin medida de Dios Padre. Nunca ninguno de nuestros fracasos será tan dramático como el suyo. Podemos, por lo tanto, afrontar con esperanza los fracasos de nuestro mundo porque el mismo Salvador recorrió este mismo camino antes que nosotros. Y lo recorrió con la paradójica fuerza de rehuir devolver mal por mal. Esta es la maravillosa libertad del Todopoderoso que vence la violencia con el bien y nos abre así el camino para el inefable don de la vida eterna.

Por lo tanto... diremos aún «¿no hay nada que hacer?» Al menos sí que podemos colaborar humildemente con el Señor —¡que confía más en nosotros que nosotros mismos!— en una misión muy discreta, como a Él le gusta: con su gracia, sembrar allí donde estamos aquellas semillas de paz que preanuncian la vida para siempre. Dios es el único que las hará crecer, no nuestras impacientes eficacias.

Porque nos ama, el Niño Dios nos visita nuevamente en esta Navidad del año 2023, para iluminarnos como la estrella de Belén, a todos nosotros, y sobre todo a quienes viven «en la noche oscura, todavía hoy».

† **Sergí Gordo Rodríguez**
Obispo de Tortosa

Assemblea de l'Apostolat de l'Oració. Any 2023

El dia 29 d'octubre es va celebrar l'Assemblea de l'Apostolat de l'Oració a la Casa d'Espiritualitat Sant Enric d'Ossó. Ens vam aplegar sòcies de les parròquies de Tortosa: Sant Crist de la Catedral, Sant Blai, Mare de Déu dels Dolors i Mare de Déu del Roser. També ens van acompanyar dos feligresos de Santa

Bàrbara, una sòcia de Vinaròs i dos de Rossell. La presidenta va donar la benvinguda i va agrair a tots la seua assistència, especialment els de fora de Tortosa. Era un retrobar-nos de nou i poder gaudir d'un dia de pregària i de germanor.

Després d'una breu presentació, vam resar Laudes. A continuació, la presidenta M.ª Eva Morelló

va donar una xerrada «L'Apostolat de l'Oració, pregar i oferir. Apostolats senzills de cada dia».

Després d'una bona estona de col·loqui, vam resar el Rosari i tot seguit la celebració de l'Eucaristia.

En la col·lecta, destinada al Dòmund, es recolliren 190 €.

Després d'un bon dinar amb una llarga sobretaula, vam tenir la xerrada de Mn. Blai sobre «L'exhortació apostòlica del papa Francesc sobre santa Teresa de l'Infant Jesús i de la santa Faç».

Amb l'alegria del bon dia passat i el desig de viure en més plenitud el nostre amor pel Senyor, vam marxar a casa amb goig i desitjant poder comunicar als altres el que havíem viscut.

M.ª Eva Morelló Culubret
Presidenta de l'Apostolat de l'Oració

Ofrena de flors a la Mare de Déu del Remei

El dissabte 4 de novembre, el Motor Club Flix va pujar a l'ermita de la Mare de Déu del Remei per fer una ofrena de flors.

És un acte entranyable, que es fa cada any, aquest any membres del Motor Club més 14 motos van fer esta ofrena, ho fan tots els anys en acabar la temporada de motos, donant gràcies per la seva protecció. Però hi ha un altre detall i és recordar els difunts motoristes, per això es desplacen a dos punts del poble per fer també una ofrena de flors.

Que la Mare de Déu del Remei els acompanyi sempre.

Mn. Jordi Centelles Llop
Rector de Flix

EL PAPA FRANCESC A LA XARXA

@Pontifex_es: «El veritable desafiament per a ser fills del Pare i construir un món de germans és aprendre a estimar tots, fins i tot els enemics. Això, en realitat, significa triar no tenir enemics, no veure en l'altre un obstacle, sinó un germà a qui estimar» (18 d'agost).

@Pontifex_es: «És responsabilitat nostra ajudar a extirpar dels cors l'odi i la violència. Exhortem-nos a depositar les armes, a reduir les despeses militars per a respondre a les necessitats humanitàries, a convertir els instruments de mort en instruments de vida» (19 d'agost).

@Pontifex_es: «Aprenguem a freqüentar els santuaris marians. En aquests oasis de consol i de misericòrdia, on la fe es manifesta en un llenguatge matern, on es dipositen les fatigues de la vida als braços de la Verge, es torna a viure amb pau en el cor» (23 d'agost).

@Pontifex_es: «La fe mereix respecte i honor: ens ha canviat la vida, ens ha purificat la ment, ens ha ensenyat l'adoració de Déu i l'amor del proïsme. És una benedicció per a tots!» (24 d'agost).

Trobada de Pastoral Educativa al Seminari diocesà

El dissabte 4 de novembre, en el marc de la Trobada de Pastoral Educativa que el primer trimestre de cada curs acadèmic realitza la Delegació Diocesana d'Ensenyament, un nombrós grup de docents d'arreu del bisbat i famílies van poder participar de dues ponències impartides per la reconeguda divulgadora en temàtica pedagògica Catherine L'Ecuyer a la sala d'actes del Seminari diocesà. Les ponències que va realitzar tenien com a títol «Fundamento y finalidad de los métodos educativos que usamos en nuestras aulas» i «Los neuromitos de la educación».

Abans de les esmentades ponències, la trobada va començar amb una salutació i pregària, dirigida pel delegat d'Ensenyament, Mn. Tomàs Mor. Després del moment de reflexió, va prendre la paraula el nostre bisbe, Mons. Sergi Gordo, que va animar tot el col·lectiu de docents cristians del bisbat de Tortosa a continuar endavant en la tasca educativa, plena sempre de reptes i dificultats, però a la vegada gratificant i vocacionada.

Entre la primera i la segona ponència van poder gaudir d'una pausa, amb esmorzar i cafè, en un dels menjadors del Seminari, on el debat i les converses sobre la metodologia educativa van seguir molt

presentes entre els assistents. Després de la segona ponència va acabar la jornada amb les aportacions i intervencions d'alguns dels assistents. Va prendre la paraula de nou, per a cloure l'acte,

Mons. Sergi Gordo fent un agraïment als assistents per la seva presència i emplaçant-los a seguir endavant en el camí educatiu.

Pau Prades

El bisbe Sergi Gordo presideix la reunió del Consell Diocesà de Càritas Diocesana de Tortosa

L'Excm. i Rvdm. Mons. Sergi Gordo Rodríguez va presidir la reunió del Consell Diocesà de Càritas Diocesana de Tortosa, celebrada dissabte 4 de novembre a les instal·lacions del Seminari de Tortosa.

En aquesta reunió es van tractar temes importants per al funcionament de Càritas a la diòcesi de Tortosa, entre els que destaquem, l'aprovació dels pressupostos per al proper any 2024, l'aprovació de l'esborrany del Pla Estratègic de Càritas Diocesana per al període 2023-2027, i l'aprovació dels diferents protocols i les normes d'alt nivell que conformen el conjunt de preceptes contemplats en

el pla de Compliment Normatiu d'obligada aplicació per a tots els equips de Càritas Diocesana de Tortosa.

Així mateix, es va tractar també el contingut de l'assemblea diocesana de Càritas que va tenir lloc el dissabte 2 de desembre. Mons. Sergi Gordo va destacar la tasca que realitza Càritas Diocesana de Tortosa en aquests ja més de 60 anys d'existència. Així mateix, ens va encoratjar en seguir aportant la nostra força i dedicació en millorar el món en què vivim: «Un altre món és possible, sí, però des de l'Evangeli de Jesús.»

Càritas Diocesana de Tortosa

AGENDA

► **Diumenge 31**, Catedral, a les 12 h, Missa de la Sagrada Família.

LECTURES DE LA MISSA DIÀRIA I SANTORAL

25. □ Dilluns (lit. hores: 4a setm.) [Nit: Is 9,1-6 / SI 95 / Tt 2,11-14 / Lc 2,1-14. Alba: Is 62,11-12 / SI 96 / Tt 3,4-7 / Lc 2,15-20. Dia: Is 52,7-10 / SI 97 / He 1,1-6 / Jo 1,1-18 (o bé, més breu: 1,1-5.9-14). Nadal de Nostre Senyor Jesucrist, a Betlem de Judea. També: Mare de Déu de Betlem o del Pessebre; santa Anastàsia, mr. (s. IV); santa Eugènia, vg. i mr.

26. ■ Dimarts [Fets 6,8-10 / SI 30 / Mt 10,17-22]. Sant Esteve, diaca i protomàrtir (35) a Jerusalem; sant Dionís, papa (259-268) i mr.; sant Zòsim, papa (grec, 417-418).

27. □ Dimecres [1Jo 1,1-4 / SI 96 / Jo 20,2-8] Sant Joan, apòstol i evangelista, fill de Zebedeu, vident de Patmos, venerat a Efes (†100); sant Teodor, monjo; santa Nicaret, vg.

28. ■ Dijous [1Jo 1,5-2,2 / SI 123 / Mt 2,13-18]. Sants Innocents, mrs. a Betlem i rodalia; santa Dòmnia, vg. i mr.; sant Abel, fill d'Adam i Eva.

29. □ Divendres [1Jo 2,3-11 / SI 95 / Lc 2,22-35]. Sant Tomàs Becket (1118-1170), bisbe de Canterbury i mr.; sant David (s. XI-X aC), rei de Judà i d'Israel i profeta, conqueridor de Sió; sant Tròfim, bisbe.

30. □ Dissabte [1Jo 2,12-17 / SI 95 / Lc 2,36-40]. Sant Mansuet, mr.; sant Rainer, bisbe; santa Anísia, mr.; sant Felix I, papa (269-274) i mr.; beat Raül, abat.

31. □ Diumenge vinent, Sagrada Família: Jesús, Maria i Josep (litúrgia de les hores: 1a setmana) [Gn 15,1-6; 21,1-3 / SI 104 / He 11,8. 11-12.17-19 / Lc 2,22-40 (o bé, més breu: 2,22.39-40)]. Sant Silvestre I, papa (romà, 314-335) i màrtir; santa Coloma, verge i màrtir; santa Melània la Jove; sant Sabinià, bisbe i màrtir.

Diumenge IV d'Advent (B)

COMENTARI

«Tindràs un fill i li posaràs el nom de Jesús»

Demà ja és Nadal. Per això les lectures d'aquest diumenge ens presenten de forma directa el naixement de Jesús, és a dir del fill de Maria, *del Fill-de-l'Altíssim, del rei del poble d'Israel el regnat del qual no tindrà fi, del Fill de Déu*. Porta el nom de Jesús, és a dir: Salvador. Aquest és el fill de Maria, tal com li anuncia l'àngel. Evidentment tot això supera les forces i les possibilitats humanes. No ens estranya, doncs, que Maria, atabalada davant les paraules de l'àngel li digués: *Com pot ser això si jo no tinc marit?* És com dir-li a l'àngel: Tot això tan extraordinari que m'acabes de dir com es podrà realitzar? No entenc com podrà ser! Per això quan l'àngel li comunica: *L'Esperit Sant vindrà sobre teu i el poder de l'Altíssim et cobrirà amb la seva ombra*, Maria ja comprèn que tot és obra de Déu, que ella només ha de dir sí a la voluntat de Déu, que és el Senyor qui actuarà en ella. Per això la seva disponibilitat és total: *Soc l'esclava del Senyor: que es compleixin en mi les teves paraules*. «Senyor, estic a la teva disposició, per fer el que vulguis, sigui el que sigui». Certament Maria no sap què l'espera al llarg de la seva vida, però accepta fer la voluntat de Déu perquè sap que ell no l'abandonarà mai. L'àngel també li va dir: *El Senyor Déu li donarà el tron de David, el seu pare*. Per això a la primera lectura hem escoltat la profecia que Déu fa a David: *Et donaré per successor un descendent, sortit de les teves entranyes i consolidaré el seu regne. Jo li seré pare, i ell serà per a mi un fill*. La promesa feta mil anys enrere es compleix ara en el fill de Maria. També Pau a la segona lectura pot afirmar: *Jesucrist és la revelació del pla de Déu, amagat en el silenci dels segles, però que ara ha sortit a la llum per la decisió del Déu etern, posat a l'abast de tots els pobles perquè siguin obedients a la fe*. Ens cal una fe i un amor profunds, per entendre una mica el misteri de Nadal. A nosaltres només ens toca dir: «Soc l'esclau/va del Senyor, que es compleixin en mi les teves paraules».

▶ Lectura del segon llibre de Samuel (2Sa 7,1-5.8b-12.14a.16)

Quan el rei David s'hagué traslladat al seu palau, després que el Senyor l'hagué deixat en pau de tots els enemics que tenia al voltant, digué al profeta Natán: «Mira, jo visc en un palau de cedre, mentre l'arca de Déu està en un envelat.» Natán digué al rei: «Ves, fes tot el que es proposi el teu cor; tens amb tu el Senyor.» Però aquella nit Natán rebé aquesta paraula del Senyor: «Ves, digues a David, el meu servent: Això diu el Senyor: Tu m'has de fer un casal per a residir-hi? Jo t'he pres del clos del ramat, de guardar les ovelles i les cabres, per fer-te cap del meu poble Israel. He estat amb tu en totes les campanyes que has emprès, he derrotat els teus enemics i t'he donat una anomenada com la dels més famosos de la terra. He destinat un lloc per al meu poble Israel, l'hi he plantat perquè hi visqui sense por, i no l'oprimiran més els perversos com ho havien fet abans, durant el temps en què vaig enviar jutges per governar Israel, el meu poble. A tu, et deixaré en pau de tots els teus enemics. I ara el Senyor t'anuncia que et farà un casal. Quan t'arribarà l'hora de reposar amb els teus pares et donaré per successor un descendent, sortit de les teves entranyes, i consolidaré el seu regne. Jo li seré pare, i ell serà per a mi un fill. El teu casal, la teva dinastia, es perpetuarà davant meu, el teu tron es mantindrà per sempre.»

▶ Salm responsorial (88)

R. *Senyor, cantaré tota la vida els vostres favors.*

▶ Lectura de la carta de sant Pau als cristians de Roma (Rm 16,25-27)

Germans: Glòria a aquell qui té el poder de confirmar-vos en la bona nova que us anuncio, en allò que proclamo de Jesucrist, que és la revelació del pla de Déu, amagat en el silenci dels segles, però que ara ha sortit a la llum, per la decisió del Déu etern, d'acord amb els escrits profètics, i ha estat posat a l'abast de tots els pobles perquè siguin obedients a la fe. Déu és l'únic ple de saviesa. Glòria a ell eternament per Jesucrist. Amén.

▶ Lectura de l'Evangelí segons sant Lluç (Lc 1,26-38)

En aquell temps, Déu envià l'àngel Gabriel a un poble de la Galilea anomenat Nazaret, per dur un missatge a una noia, promesa amb un descendent de David, que es deia Josep, i el nom de la noia era Maria. L'àngel entrà a casa d'ella i li digué: «Déu te guard, plena de gràcia, el Senyor és amb tu.» Ella es torbà en sentir aquestes paraules, i pensava per què la saludava així. Però l'àngel li digué: «No tinguis por, Maria; Déu t'ha concedit el seu favor. Tindràs un fill i li posaràs el nom de Jesús. Serà gran i l'anomenaran Fill-de-l'Altíssim. El Senyor Déu li donarà el tron de David, el seu pare, serà rei del poble d'Israel per sempre, i el seu regnat no tindrà fi.» Maria preguntà a l'àngel: «Com pot ser, això, si jo no tinc marit?» L'àngel li respongué: «L'Esperit Sant vindrà sobre teu, i el poder de l'Altíssim et cobrirà amb la seva ombra; per això el fruit sant que naxerà l'anomenaran Fill de Déu. També la teva parenta, Elisabet, ha concebut un fill a la seva edat; ella que era tinguda per estèril ja es troba al sisè mes, perquè a Déu res no li és impossible.» Maria va respondre: «Soc l'esclava del Senyor: que es compleixin en mi les teves paraules.» I l'àngel es va retirar.

▶ Lectura del segundo libro de Samuel (2Sam 7,1-5.8b-12.14a.16)

Cuando el rey David se asentó en su casa y el Señor le hubo dado reposo de todos sus enemigos de alrededor, dijo al profeta Natán: «Mira, yo habito en una casa de cedro, mientras el Arca de Dios habita en una tienda». Natán dijo al rey: «Ve y haz lo que desea tu corazón, pues el Señor está contigo».

Aquella noche vino esta palabra del Señor a Natán: «Ve y habla a mi siervo David: «Así dice el Señor: ¿Tú me vas a construir una casa para morada mía? Yo te tomé del pastizal, de andar tras el rebaño, para que fueras jefe de mi pueblo Israel. He estado a tu lado por donde quieras que has ido, he suprimido a todos tus enemigos ante ti y te he hecho tan famoso como los grandes de la tierra. Dispondré un lugar para mi pueblo Israel y lo plantaré para que resida en él sin que li inquieten, ni le hagan más daño los malvados, como antaño, cuando nombraba jueces sobre mi pueblo Israel. A ti te he dado reposo de todos tus enemigos. Pues bien, el Señor te anuncia que te va a edificar una casa. En efecto, cuando se cumplan tus días y reposes con tus padres, yo suscitaré descendencia tuya después de ti. Al que salga de tus entrañas le afirmaré su reino. Yo seré para él un padre y él será para mí un hijo. Tu casa y tu reino se mantendrán siempre firmes ante mí, tu trono durará para siempre».

▶ Salmo responsorial (88)

R. *Cantaré eternamente tus misericordias, Señor.*

▶ Lectura de la carta del apóstol san Pablo a los Romanos (Rom 16,25-27)

Hermanos: Al que puede consolidaros según mi Evangelio y el mensaje de Jesucristo que proclamo, conforme a la revelación del misterio mantenido en secreto durante siglos eternos y manifestado ahora mediante las Escrituras proféticas, dado a conocer según disposición del Dios eterno para que, a Dios, único Sabio, por Jesucristo, la gloria por los siglos de los siglos. Amén.

▶ Lectura del santo Evangelio según san Lucas (Lc 1,26-38)

En aquel tiempo, el ángel Gabriel fue enviado por Dios a una ciudad de Galilea llamada Nazaret, a una virgen desposada con un hombre llamado José, de la casa de David; el nombre de la virgen era María. El ángel, entrando en su presencia, dijo: «Alégrate, llena de gracia, el Señor está contigo». Ella se turbó grandemente ante estas palabras y se preguntaba qué saludo era aquel. El ángel le dijo: «No temas, María, porque has encontrado gracia ante Dios. Concebirás en tu vientre y darás a luz un hijo, y le pondrás por nombre Jesús. Será grande, se llamará Hijo del Altísimo, el Señor Dios le dará el trono de David, su padre; reinará sobre la casa de Jacob para siempre, y su reino no tendrá fin». Y María dijo al ángel: «¿Cómo será eso, pues no conozco varón?». El ángel le contestó: «El Espíritu Santo vendrá sobre ti, y la fuerza del Altísimo te cubrirá con su sombra; por eso el Santo que va a nacer será llamado Hijo de Dios. También tu pariente Isabel ha concebido un hijo en su vejez, y ya está de seis meses la que llamaban estéril, porque para Dios nada hay imposible». María contestó: «He aquí la esclava del Señor; hágase en mí según tu palabra». Y el ángel se retiró.